

hell, of animals etc. In the sense-energies of all creatures the nature or mould of all the modifications possible of such types, is inherently present. When one species changes into another then that inherent nature innate which is released by the most appropriate cause, impenetrates into the new form and shapes the instrument accordingly. How that impenetration takes place has been explained in the next Sūtra.

निमित्तमप्रयोजकं प्रकृतीनां वरणभेदस्तु ततः चेत्रिकवत् ॥ ३ ॥

भाष्यम्—न हि धर्मादिनिमित्तं प्रयोजकं प्रकृतीनां भवति, न कार्येण कारणं प्रवर्त्यते इति, कथन्तर्हि, वरणभेदस्तु ततः चेत्रिकवद्, यथा चेत्रिकः केदारादपाम्पूरणात् केदारान्तरं पिप्पावयिषुः समं निम्नं निम्नतरं वा नापः पाणिनापकर्षति, आवरणं तु आसां भिनत्ति, तस्मिन्भिन्ने स्वयमेवापः केदारान्तरमाप्लावयन्ति, तथा धर्मः प्रकृतीनामावरणमधर्मं भिनत्ति तस्मिन्भिन्ने स्वयमेव प्रकृतयः स्वं स्वं विकारमाप्लावयन्ति । यथा वा स एव चेत्रिकस्तस्मिन्नेव केदारे न प्रभवत्यौदकान् भौमान् वा रसान् धान्यमूलान्यनुप्रवेशयितुं किन्तर्हि सुदृग्गवेधुकश्यामाकादीन्ततोऽपकर्षति, अपक्वष्टेषु तेषु स्वयमेव रसा धान्यमूलान्यनुप्रविशन्ति, तथा धर्मो निवृत्तिमात्रे कारणमधर्मस्य, शुद्ध्यशुद्ध्योरत्यन्तविरोधात् । न तु प्रकृतिप्रवृत्तौ धर्मो हेतुर्भवतीति । अत्र नन्दीश्वरादय उदाहार्याः । विपर्ययेणाप्यधर्मो धर्मं बाधते, ततश्चाशुद्धिपरिणाम इति, तत्रापि नहुषाजगरादय उदाहार्याः ॥ ३ ॥

Causes Do Not Put The Nature Into Motion. Only The Removal Of Obstacles Takes Place Through Them.

This Is Like A Farmer Breaking Down The Barrier To Let The Water Flow (The Hindrances Being Removed By The Causes, The Nature Innate Impenetrates By Itself). 3.

Causes like virtuous acts etc. do not bring nature into play. Effect never guides the cause. Then how does this happen? "Like a farmer breaking down a barrier." A farmer wanting to fill a plot of land with water does not push the mass of water with his hands, but only effects a